

**ALEVİ-BEKTAŞI ŞİİR GELENEĞİNİN BİLİNMEYEN BİR
TEMSİLCİSİ: SAMSUNLU ÂŞIK HULUSÎ**

**An Unknown Representative of Alevi-Bektaşî Poetry Tradition:
Âşık Hulusî of Samsun**

Cafer Özdemir¹
İbrahim Gül²

ÖZ: Samsunlu Âşık Hulusî, Alevi toplumunun bir temsilcisi olarak hem mürşitlik makamında oturmakta hem de irticalen söylediği şiirlerle Âşık edebiyatı geleneğini yaşatmaktadır. Ayrıca badeli bir âşık olması onu geleneğe sıkıca bağlamaktadır. Fakat şiirlerinde kullandığı hece vezninde bazı hatalar göze çarpmaktadır. Saz çalmayı bilmemesi gelenek açısından büyük bir kayıptır. Fakat kendisinden önce yaşamış Alevi şairlerin şiirlerinden ilham alarak orijinal şiirler söylemesi, kendi inanç sistemine büyük bir aşkla bağlılığı, diğer Alevi şairlere göre Ehlibeyt, Hz. Ali ve Hz. Hüseyin'e çokça yer vermesi, onun geleneği yaşatan bir âşık olarak değerlendirilebileceği izlenimi vermektedir. Çalışmamızda şiirlerinin neşriyatından başka hakkında daha önce bir çalışma yapılmayan Âşık Hulusî konu edilecektir. Âşığın hayatı, sanatı ve şiirlerindeki temalar örneklerle açıklandıktan sonra bazı şiirlerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Âşık edebiyatı, gelenek, Alevi-Bektaşî şiiri, Âşık Hulusî

ABSTRACT: As a representative of Alevi society, Âşık Hulusî of Samsun both sits in his master's office and keeps the tradition of Âşık literature with poems he has spoken. In addition, being Âşık with *bade* connects him to the tradition firmly. But there are some inconsistencies in the syllable meter used in his poems. His not knowing how to play *saz* is a great loss for the tradition. However he can be regarded as an Âşık who keeps tradition alive due to his saying original poems inspired by the Alevi poets who lived before him, his devotion to their belief system with a great love, and his intense performance of producing poems about Ehlibeyt, Hz. Ali and Hz. Hüseyin when compared to other Alevi poets.

In our study, Âşık Hulusî about whom there exists no study except for the publication of his poems will be discussed. After explaining the life, art and themes of the poet with examples, some of his poems will be included.

Keywords: Minstrel literature, tradition, Alevi-Bektashi poetry, Âşık Hulusî

¹ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, cafer.ozdemir@omu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5794-5828.

² Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, igul@omu.edu.tr., ORCID: 0000-0002-0501-8221.

1. GİRİŞ

Alevi-Bektaşî kültürü ve buna bağılı olarak varlığını devam ettiren Alevi-Bektaşî edebiyatı, Anadolu coğrafyasında belirli bölgeler başta olmak üzere yoğun şekilde varlığını devam ettirmektedir. Samsun, Amasya, Çorum ve Tokat illerini kapsayan Orta Karadeniz bölümü bu kültürün ve edebiyatın yaşatıldığı, üzerinde araştırmalar yapılan ve yapılması gereken önemli bir yerleşim alanıdır. Bu illerin birbirlerine komşu olmaları nedeniyle Alevi toplulukları arasındaki dinsel ve kültürel etkileşim devam etmekte, dolayısıyla önemli farklılıklar ortaya çıkmamaktadır. Kültürel etkileşim sayesinde ortaya çıkan bu az farklı yapılaşmanın edebiyata da olumlu yansıdığı görülür. Bölgede yetişen âşıkların şiirlerinin yapı, tema ve üslûplarına, biçim özellikleri ve dil hususiyetlerine bakıldığında birbirine benzer ürünler ortaya konulduğu görülmüştür.

Ozanlık geleneği, İslâm dininin kabulünün getirdiği yenedünya görüşü ve hayat tarzı ile yeni coğrafyaya uygun olarak bir değişim ve dönüşüme uğrayarak Âşıklık geleneği adı altında yeniden filizlenmiş ve gelişmiştir. Tarihsel süreçte yapısal özellikler muhafaza edilse bile özellikle içerik bağlamında önemli değişimler yaşanmıştır. Bu durum Âşıklık geleneğinde yeni türlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Alevi-Bektaşî edebiyatı ürünlerinin büyük çoğunluğu manzumdur ve Âşıklık geleneğinin etkisi altında ortaya konulmuştur. Bu yüzden Alevi-Bektaşî şiiri ile Âşık edebiyatını birbirinden ayırmak neredeyse imkânsızdır. Ayrıca bu edebiyatın kendi inanç ilkeleri bağlamında tasavvuf düşüncesi terimlerini de kullanmaları bu edebiyatın anlam evrenini iyice genişletmiştir. Bu nedenle Alevi-Bektaşî şiiri, Âşık edebiyatı ile tasavvuf edebiyatının harmanlanması neticesinde ortaya çıkan; geleneğin ve inanın çeşitli aşamalarında işlevsel bir yapıya bürünen mahiyete sahiptir. Örneğin cem törenlerinde saz eşliğinde Âşık edebiyatı biçim ve türleriyle şiirler söylenmesi bu düşünceyi desteklemektedir.

Sanatın bir inanın ortaya konulmasında araç olarak kullanımı ve bunun müzikle desteklenmesi, göz önüne alınması gereken bir noktadır. Bu durum değerlerin ve fikirlerin benimsetilmesi ve insanlara bazı duygu ve düşüncelerin aktarılmasında önemli bir yere sahiptir. Alevi toplumunda bu aktarımın temelinde “dede” yer alır ve dedeler tasavvuf kültürünün aktarıcısı olan mürşidin görevlerini üstlenirler. Bu bağlamda dedelik, bir makamın adıdır ve Alevi toplumunun inanç değerlerini ve dinî anlayışlarını taliplerine öğretmekle sorumludur. Üzerinde durulması gereken noktalardan biri de dedelik makamında oturan kişilerin büyük çoğunlukla saz çalmayı

bilmesi ve Âşıklık geleneğinin temel kurallarından haberdar olmasıdır. Bu durum onların hem dinî hem de sanatsal bağlamda icracı olarak görülmelerini gerektirmektedir.

Aşağıda biyografisini sunacağımız ve sanat anlayışı hakkında bilgi vereceğimiz Âşık Hulusî de bir Alevi dedesidir, saz çalmayı bilmesede geleneğin kuralları çerçevesinde irticalen şiirler söyleyebilmektedir. Hakkında pek az malumatımız olan âşığın Alevi-Bektaşî şiirine önemli katkılar sağladığını, 20. yüzyılda Samsun yöresinde ve çevre illerde yaşayan Alevi topluluklarında bir iz bıraktığını söylemek mümkündür.

2. Âşık Hulusî'nin Hayatı³

Asıl adı Sadık Gül olan âşık, Samsun'un Lâdik kazasının Sarıgazel Köyü'nde 1316 (1900) yılında dünyaya gelmiştir.⁴ Babasının adı Yusuf, annesinin adı Dudu'dur. Dedesi Gül Ali olup, Horasan erenlerindedir. Hacı Bektaş dergâhına ağlayarak giden Gül Ali bir süre dergâhta hizmet ettikten sonra postnişin kendisine, "Ağlayarak geldin, gülerek gidesin" anlamına gelen Gül Ali lakabını vermiştir. Gül Ali'nin Tokat'ın Almus ilçesi Çilehane Köyü'nden geldiği rivayet edilmektedir. Sadık Gül köyünde okul olmadığı için okula gidememiştir. Köyünde çiftçilik yapmış, bunun yanında hayvancılık ile uğraşmıştır. Yaşadığı dönemde tarımda makineleşme olmadığı için o da çağdaşları gibi çok çileli bir hayat sürmüştür.

Sadık Gül Lâdik'e bağlı Eğnekaraca Köyü'nden Mustafa'nın (Deli Mıstık) kızı Şehriban (Şamdan) hanım ile evlenmiştir. Bu evlilikten üçü kız, üçü erkek altı çocuğu dünyaya gelmiştir. Çocukların dört tanesi âşık Hızır'dan badeyi içmeden önce doğmuştur. Bade içtikten sonra eşine yaklaşmayan Sadık Gül'e iki tane çocuğu daha olacağı müjdelendikten sonra iki tane kızı daha dünyaya gelmiştir. Çocuklarının isimleri büyükten küçüğe doğru Ahmet, Ali, Zeliha, Mercan, Mehmet ve Fadime'dir.

Hızır'ın elinden bade içen Sadık Gül'e Kırşehir'deki Hacı Bektaş Veli türbesini ziyaret etmesi söylenir. Uykudan uyanan Sadık Gül içinde bir eziklik ve kalbinde bir ferahlık hisseder. Rüyasında söylenen türbeyi ziyaret için hazırlanır. Köyü ile türbenin arası on iki günlük yol iken beş günde gitmiştir. Sadık Gül'ün gidişine karşı çıkılmış ve kayınbabası Mustafa'ya (Deli Mıstık) haber gönderilmiştir. Kayınbabasının karşı çıkması üzerine Âşık Hulusî bir şiir söyler.

³ İsmail Özmen tarafından hazırlanan ve içerisinde çok sayıda Alevi-Bektaşî şairinin tanıtıldığı 5 ciltlik "Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi" adlı eser taranmış ve Âşık Hulusî ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır.

⁴ Çalışmada Âşık Hulusî'nin hayatı ile ilgili bilgilerin büyük bir kısmı âşığın torunu İbrahim Gül'den alınmıştır.

Kaynak kişi Zeliha Gül'ün naklettiği bu şiirde âşık, dergâha gitme konusundaki kararlılığını açıkça ortaya koymuştur:

Deli Mıstık derler nizanın⁵ gözü
Yıktı hatırımı söyledi sözü
Hemen çağırılar eğletmen bizi
Dostlar bizi safa ile gönderin

Merzifon'a vardım Çorum'da kolu
Pir Hacı Bektaş'tan tutmuşum eli
Malya çölllerine⁶ uğruyor yolum
Dostlar bizi safa ile gönderin

Karacam der ki "ağam geri gelin mi?"
Ali'm akıllıdır tuttu elimi
Mehmet'im küçüktür çeker bu zulmü
Dostlar bizi safa ile gönderin.

Eş dostlarıyla vedalaşıp köyün üst kısmında yer alan ormanlık alana doğru yürüyen Sadık Gül bir aralık görünmez olmuştur. Sonunda ayakabılarını eline alan Sadık Gül sırta kadem basarak gözden kaybolmuştur. Bundan sonrasını Amasya'nın Merzifon ilçesine bağlı Kayadüzü (Belvar) köyünden talibi Sadık Öztürk şöyle anlatmaktadır: "Dedem bizim köyün yanından geçerek Merzifon'a, oradan Çorum'a doğru giderken yolda bir atlıya rastlar. Atlı ona nereye gittiğini sorar. Sadık Gül Ankara'ya gittiğini söyler. Atlı "Yalan söyledin." diyerek sözünü keser. Bu sefer "Çorum'a gidiyorum." der. Atlı "Yine yalan söyledin." der. Tekke ve zaviyelerin kapatıldığı döneme rastlayan o günlerde dede, şeyh, hoca olanlar kendisini gizlediğinden Kırşehir'deki Hacı Bektaş dergâhına gittiğini söylemek istemez. Ancak sonunda ne olursa olsun doğruyu söylemeye karar verir. Kırşehir'e dergâhı ziyarete gittiğini söyler. Atlı "Bu sefer doğru söyledin." der. Atlı Sadık Gül'e kendisinin de o tarafa gittiğini söyleyerek ata binmesini söyler ve ilave eder. "Baba bu at çok hızlı gider, miden bulanabilir, en iyisi sen gözlerini kapa." der. Sadık Gül gözlerini açtığı anda kendisini Hacı Bektaş Veli dergâhının kapısında bulur.

⁵ Niza: Kargaşa çıkarmak

⁶ Malya çölü: Halk arasında "Çöl" ya da "Seyfe Ovası" olarak da adlandırılan Malya Ovası, Kırşehir'in kuzeyinde yer almaktadır.

Hacı Bektaş Veli sülalesinden olan Velayettin Çelebi Sadık Gül'e niçin geldiğini sorar. Sadık Gül, "Âşık oldum haki payına yüz sürmeye geldim, destur" diyerek Velayettin Çelebi'ye aşağıdaki ilk dörtlüğünü verdiğimiz şiiri söylemiştir:

Yüz sürmeye geldim haki payına
Derdimin dermanı sensin efendim
Ezeli ezelden dertler dermanı
Derdimin dermanı sensin efendim (Güngör, 1969: 6)

Hacı Bektaş Veli dergâhı postnişini Velayettin Çelebi'dir ve Âşık Hulusî onun cömertliğini ve çeşitli niteliklerini dile getirdiği, kısaca onu öven bir şiir söyler. Şiirin son dörtlüğü şöyledir:

Hulusi'yim sarhoş idi ayıktı
Elinden badeyi içti de kandı
Derdinin dermanını aradı buldu
Cömertler cömerdi sensin efendim (Güngör, 1969: 8)

Âşık Hulusî'yi daha iyi tanıyabilmek için onunla ilgili iki çocuğunun görüşlerine/bildiklerine başvurmak da faydalı olacaktır. Bu anlatılanlar âşığın daha çok olağanüstü şahsiyetini, sahip olduğu inanç sistemindeki samimiyetini destekler mahiyettedir. Sadık Gül'ün kızı Mercan Gül babasıyla ilgili olarak şu bilgileri nakletmiştir: "Babam Hacı Bektaş Veli dergâhına gittiğinde biz hayatta değildik. Annemin anlattığına göre, babam sabaha kadar dua okurmuş. Bir gece göğsünden sürekli sesler geliyormuş. Rüyasında Hızır'ı görmüş ve on iki günlük yolu üç günde alarak dergâha varmış. Dergâhta bir kömürlüğe girmiş. Velayettin Efendi hizmetçisine bir misafir geldiğini söylemiş ancak hizmetçi "Efendim şimdi kömürlükten odun getirdim kimse yok." diyerek olayı geçiştirmek istemiş ancak ısrar üzerine kömürlüğe giden hizmetçi babamı ağlar vaziyette bulmuş."

Kendisinden edinilen diğer bilgi ise şöyledir: "Hacı Bektaş dergâhından geldikten sora babam annemle birlikte hiç yatmamıştır. Ancak kedisine destur verilip iki tane çocuğu olacağı müjdelenmiştir. Ondan sonra ben olmuşum. Ben babamın beşinci çocuğuyum. Benden sonra da Fadime adında bir kızı olmuş. Şu anda ikimiz hayattayız." Başka bir anısında, "Babam bir gün eski evimizde (oğlu Mehmet Gül'ün evi) birisiyle sohbet ediyormuş. Ali abimin hanımı Satı içeri girince bir güvercin uçurmuş. Babam, "Kızım ne yaptın? Niye içeriye girdin?" demiş ama iş işten geçmiş. Bir daha o güvercin geri gelmemiş. Babama çok hizmet ettim. Bana arada bir ne olup bittiğini

anlatırdı. Ancak çoğunu unuttum. Ölürken yanında idim. Sanki uyuyor gibi uçtu gitti.”

Diğer kızı Zeliha Gül ise şunları aktarmıştır: “Babam aynı zamanda bir Alevi inanç önderi olduğu için Tokat ilinde bulunan taliplerinin yanına gider. Ulaşım şartlarının çok zor olduğu bu dönemde Tokat’a varır. Tokat ilinin merkezinde gezerken bir beyefendiye rastlar. Adam Hulusi’ye nereli olduğunu sorar. Ancak söz konusu dönemlerde dedelik, şeyhlik ve müritlik gibi unvanların yasak olduğu dönemlerdir. Hulusi “Oğlum ben Havza ovasındanım” der. Adam babamı misafir etmek ister ve kendisini zor bela evinde kalmaya razı eder. Bir çiftlik sahibinin ağası olan kişi babamı alır ve çiftliğine götürür. Buradaki zenginliği gösterir ve derdini dökmeye başlar: “Baba benim Allah’a şükür her şeyim var. Çok zenginim ancak hiç çocuğum yok.” diye dert yanar. Babam kişiye hanımını yanına alıp gelmesini söyler. Hanımı ile birlikte bir duaya durmalarını söyler. Eşiyle birlikte Dar-Mansur olan bu canlılara babam dua eder ve her ikisine birer dilim elma verir. Bunların başlarını dizine koymalarını söyler ve kadının sırtına eliyle bir defa vurur. Buna Alevi inancında “Pençe Çalma” denir. Bir başka isimle “Pençe-i Ali Aba” olarak nitelendirilir. “Allah isteğinizi dileğinizi versin.” dedikten sonra çiftlik ağası beyefendinin bir oğlu olur. Bu çocuğun sırtında babamın beş parmağının izi vardır. (Bu doğumdan olan kişi için bakınız Fotoğraf 1.) Yıkarlar, silerler ama bir türlü beş parmağın izini çıkaramazlar. Bunun üzerine beyefendi müftüye gider. Müftü bu kişinin ermiş bir adam olduğunu söyler. Bunun üzerine babama haberler gelmeye başladı. Herhalde İstanbul müftüsüne kadar olay duyulmuştur. Babam İstanbul’a gittiğinde İstanbul müftülüğünde kendisine bazı sorular sorulmuştur. Babama İstanbul’u bir anlat dediklerinde babam bir şiirle İstanbul’u öyle bir anlatmış ki müftü bunu doğru matbaaya götürün bu adam ermiş demiş.”

Hulusi’nin talibi Aşık Sadık şunları anlatmıştır: “Dedem Sadık Gül, Hacı Bektaş dergâhına vardığında dergâhta hizmetçilik yapanlar “Derviş niye geldin?” diye sormuşlar. Dedem “Ben Veli efendimi görmeye geldim.” deyince içlerinden birisi “Benim.” diyerek onu kandırmış. Sadık dedeme odun kırdırmışlar ve birkaç gün onunla eğleşmişler. Bir aralık Çilehane Tepesi’nde “Delikli Taş” a gitmişler. Dedem eğer sen Veli efendim isen şu taştan geçelim diyor ve kendisi besmele çekerek geçiyor. Hizmetçi geçerken taş bunu belinden yakalayıp salmıyor. Dedem Allah’a yalvarıyor ve adamı delikten çıkarıyorlar.” Başka bir anısında yine ilginç bir olay Amasya’nın Merzifon ilçesinin Kayadüzü (Belvar) Köyü’nde geçmektedir: “Kışın köydeydik. “Hulusi dede geldi.” dediler, herkes koştu, yanına geldiler. Hoş sohbetten sonra cem ibadetine geçildi. Cem yürütülürken bir örümcek tavandan aşağıya doğru sallandı. Gözcü “Bakın bir örümcek,

öldürün.” dedi. Hulusî dedem dedi ki “Durun öldürmeyin o posta niyaz etmek için geliyor, o gördüğünüz örümcek değil.” dedi. Gerçekten o örümcek posta niyaz ettikten sonra tekrar yukarı doğru çıktı gitti. Bu kerameti görenler dedemin eline ayağına sarıldılar.”

Kendisi bir Alevi dedesi olduğu için Amasya'nın Merzifon ilçesi ve Tokat ilinde bulunan taliplerini sık sık ziyarete gitmiş, bu ziyaretler hem bağlı olduğu inanç sistemini hem de âşıklık sanatını yaşatmasında önemli bir işlev görmüştür.

Âşık Hulusî 1974 yılında Hakk'a yürümüş olup mezarı köyündeki Sivri denilen bir mevkidedir. Sadık Gül'ün söylemiş olduğu deyiş, duaz ve mersiyeler Alevi cemlerinde söylenmektedir. Kaynak kişilerin aktardığı bilgilere göre kendisinin bir sazı olmasına rağmen saz çalmayı bilmemektedir. Bu bilgiyi âşığın şiirlerinde de tespit etmek mümkündür: “Âşık oldum ama çalamam sazı/Misafir gelince sizin ellere” (Gül, 2018: 127) mısralarında âşık saz çalamadığını kendisi de dile getirmiştir. Sadık Gül'ün bütün çocukları vefat etmiş olup hayatta Fadime isimli bir kızı kalmıştır. Ancak diğer evlatlarından torunları bulunmaktadır.

Hulusî ilk kitabını 69 yaşında bastırmıştır. Okuma yazması olmadığı için bunları bir başkasına yazdırmıştır. Bütün bu şiirleri ezberinde tutan Sadık Gül'ün “12 İmam Övgüsü” adlı bir kitabı Zeki Güngör tarafından Dilek Matbaasında bastırılmıştır. Kitabın basım tarihi 1969 yılı olup, Hulusî'nin iki binden fazla şiir söylediği, bunları ezberinde tutup bir başkasına yazdırdığı belirtilmiştir (Güngör, 1969: 10). Ancak kitabında 150 şiir bulunmaktadır. Sadık Gül'ün şiirleri, 2018 yılında torunu İbrahim Gül'ün yazmış olduğu “Aleviliğin Temel Esasları ve Alevi Erkânı” kitabının ikinci bölümünde yeniden basılmıştır. Bu incelemede beş şiirin aynı olduğu fark edilerek çıkarılmıştır. Kalan şiirlere numara verilerek sayılmış ve yüz kırk beş tane olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Âşık Hulusî yaşadığı zaman 16 dördlükten oluşan “İstanbul” ve altı dördlükten meydana gelen “Allah sen sakla karı şerrinden” olmak üzere iki şiir daha söylemiştir. Bu şiirleri torunu Turgut Gül, âşığın sağlığında kayda geçirmiştir. İstanbul şiiri bulunamamıştır, fakat diğer şiiri aşağıda örnek şiirler bölümüne 6. şiir olarak eklenmiştir.

Zeki Güngör kitabında Hulusî'nin söylediği şiirlerin bir kısmının bulunduğunu, Hulusî söylemeye devam ederse bu şiirlerin altıncı kitaba kadar sunulacağını belirtmiştir (Güngör, 1969: 10). Fakat âşığın kitabının basılmasından ölümüne kadar geçen altı yıllık süre içerisinde başka bir şiir kitabı yayımlanmamıştır.

3. Âşık Hulusî'nin Sanatı

Mahlaslar âşıkların fiziksel özelliklerine, değer verdikleri kavramlara ve bağlı oldukları soya göre vb. verilir. Gördüğü rüyanın

sevkiyle Hacı Bektaş dergâhına giden Sâdık Gül'e "Hulusî" mahlası Hacı Bektaş Veli postnişini Velayettin Çelebi tarafından verilmiştir. Velayettin Çelebi kendine hürmet eden, şiirler söyleyen âşığın dergâha gelişindeki samimiyeti anlar ve hizmetçisine bir kahve yaptırır. Kahvenin yarısını kendisi içer, diğer yarısını Sadık Gül'e içirir. "Hulusî bir kalp ile köyünden buraya derdinin dermanını aramaya geldin, bundan sonra adın "Hulusî" olsun." diyerek ona bu mahlası verir. "Söylediğin şiirlerin sonunu "Hulusîyem" diyerek bitir." diyerek beratını vermiştir (Güngör, 1969: 9). Hulusî dergâhta beş gün süreyle ziyaretini devam etmiştir. Şiirlerinin sonunu hep bu şekilde bitiren Âşık Hulusî'nin mahlas alması ile ilgili iki farklı durum vardır. Rüya kendisine bade içirildikten sonra söylediği ilk şiirinde de aynı mahlası kullanan âşığın, daha sonra Hacı Bektaş dergâhını ziyareti esnasında da mahlas alması çelişki olarak durmaktadır. Ortada bir şiiri olduğu ve rüya motifi gerçekliği bağlamında düşünüldüğünde mahlasını daha önce kullandığı görülür. Dergâhta mahlas alması muhtemelen âşığın hayatı etrafında şekillenmiş ve onun derecesini artırma kaygısıyla üretilmiş izlenimi vermektedir. Kaldı ki Velayettin Çelebi kendisine mahlas vermeden önce de onun Hulusî mahlaslı şiirler söylediği ifade edilmektedir.

Bade, Âşıklık geleneğinde âşık adayının sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçişinde önemli bir hareket noktasıdır (Günay, 2005: 139). Âşık Hulusî kaynak kişilerden ve şiirlerinden edindiğimiz bilgilere göre badeli bir âşıktır. Otuz beş yaşlarında bir gece Hızır'ı rüyasında görür. Uykudan uyanan Sadık Gül içinde bir eziklik ve kalbinde bir ferahlık hisseder. Hızır'ın elinden bade içen Sadık Gül'e Kırşehir'deki Hacı Bektaş Veli Türbesini ziyaret etmesi söylenir. O da rüyasında gördüklerini yerine getirir. Rüya onun için bir hareket noktası olmuştur. Âşıklık geleneğinde rüyadan uyanınca söylenen ilk şiirde rüyada kimin, ne şekilde görüldüğü ve hangi olayların yaşandığı âşıkların bakış açısı ile anlatılır. Sanatçı kişiliğin ilk şiiri de diyebileceğimiz bu şiir gelenek açısından önem taşır. Âşık Hulusî'nin hayatını ve eserlerini yeniden kitaplaştıran İbrahim Gül de bunu ilk şiir olarak kitaba alır. Şiir yedi dörtlükten oluşmaktadır ve hecenin 11'li kalıbıyla söylenmiştir. Âşık Hulusî, bu şiirde sabahın erken saatinde uyandığını söyler. Dolayısıyla rüyayı gece vakti görmüştür. Rüya kendine uyanmıştır. Rüya Boz atlı Hızır'ı, Hz. Muhammed'i ve Kırklar'ı görmüştür. Şiirin ilk dörtlüğünde "Badenin tasını verdiler aldım" ve üçüncü dörtlükte yer alan "Doldurduk doluyu al yut dediler." (Gül, 2018: 119) mısralarından kendisine bade içirildiği açıkça görülmektedir. Fakat bu şiirde badenin kim tarafından verildiğine dair net bir bilgi yoktur. Bu şiirde açıkça zikretmese de bir başka şiirde badeyi Hacı Bektaş Veli'den içtiğini dile getirmektedir: "Atam Muhammed aslım Ali'den/Eriştik Kırklara içtik doludan/Bade

yuttum Hacı Bektaş Veli'den/Şu fani dünyada gezdik bir zaman.” (Gül, 2018: 151). Burada da rüya sonrası söylediği ilk şiirinde de “bade ve dolu” kelimelerini birlikte telaffuz etmektedir. Halk kültüründe dolu'nun yaygın bir kullanımı vardır, fakat bade, yazılı kültürün bir yansıması olarak kabul edilebilir. Bu yüzden Âşık Hulusî'nin rüya görmeden önce bu motife aşına olduğunu söylemek mümkündür.

Âşıklık geleneğinin ve Alevi Bektaşî inanç sisteminin vazgeçilmez değerlerinden biri de sazdır. Fakat bâdeli âşık olarak niteleyeceğimiz Hulusî'nin saz çalamadığını görmekteyiz. Yine de kendisinin bir sazı vardır. Badeli olduğu için irticalen şiir söyleme yeteneğinin güçlü olduğu kaynak kişiler tarafından belirtilmiştir.

Alevi-Bektaşî inanç sisteminin temel değerleri büyük çoğunlukla Âşık tarzı şiir geleneği ile geleceğe taşınmıştır. Âşık Hulusî bu şiir geleneği ile sanatını icra eden âşıklardan biridir. Bu geleneğin temel özelliklerine uygun olarak anlaşılır halk dili, dörtlük nazım birimi ve hece vezniyle toplam 145 şiir söylemiştir. 17 şiirde 8'li, 128 şiirde 11'li hece veznini kullanmıştır. Vezinde yer yer tutarsızlıklar görülmektedir. Bunun nedeni âşığın irticalen söylediği şiirlerin daha sonra yazıya geçirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Şiirlerinde abab/cccb/dddb veya abcb/dddb/eeeb şeklindeki koşma nazım biçiminin kafiye örgüsünü tercih etmiştir. Şiirlerindeki dörtlük sayısı 4-15 arasında değişkenlik göstermekle beraber büyük çoğunluğu 5-8 dörtlükten oluşur. Şiirlerinde dörtlük nazım birimini kullanmıştır. Fakat Gül'ün kitabında yer alan 30, 54 ve 90 numaralı şiirlerde dörtlük nazım birimi kullanılmakla birlikte her dörtlüğün sonuna nakarat halinde mısralar eklenerek şiirler beşlikler haline getirilmiştir. Âşığın mevcut 145 şiirinin doksanının son mısralarının aynı şekilde tekrar ettiği görülür. Diğer şiirlerde de rediflerin genellikle birkaç kelimeden oluştuğu göze çarpmaktadır. Bu durum âşığın kafiye bulma zorunluluğunu ortadan kaldırmakta, dolayısıyla şiirleri irticalen daha kolay söyleyebilmektedir.

Akıcı bir üslûba sahip olan Âşık Hulusî'nin şiirlerinde lirik ve didaktik yön daha ağır basar. Sahip olduğu Alevi inanç sistemine bağlılığı onun lirik yönünü besler, bir Alevi dedesi olarak taliplerine sahip olduğu inanç sisteminin değerlerini aktarma kaygısı, onun didaktik yönüne katkı sağlar. Genel anlamda Alevi-Bektaşî şairlerinin büyük çoğunluğu bu kaygıyla öğretici yönü ağır basan şiirler söylemişlerdir. Bu bağlamda onların Âşık edebiyatı şiirini bir araç olarak gördüklerini söylemek mümkündür. Şiirlerinde yaşadığı toplumdaki aksaklıklar ve bozulmalar, on iki imam ve ehli-beyt sevgisi, toplumsal değerler, ilahî aşk, oruç, namaz, Alevi-Bektaşî düşüncesi, ölüm, ahiret inancı gibi konular üzerinde durmuştur.

Âşık Hulusî'nin şiirlerini incelediğimizde yöresel olarak nitelendirebileceğimiz, Türk dilinin çok anlamlı ve derin bir geçmişi

olan kelimeleri de kullandığı görülür. “Bir gün olur seçerler sağmaldan yozu” (Gül, 2018: 127) mısrasında geçen “sağmal” ve “yoz” kelimeleri örnek olarak gösterilebilir. Sağmal kelimesi “verimli, bereketli, ürün veren” anlamına gelirken “yoz” kelimesi de bunun zıddı bir anlam taşımaktadır. “Erenlerin erlerin ağzının yarı” (Gül, 2018: 128) dizisinde ise “ağız suyu” anlamına gelen “yar”; “Dertliler dermanı yaralar emi” (Gül, 2018: 140) dizisinde “ilaç” anlamına gelen “em”; “Candan seven uğrun uğrun ağlıyor” (Gül, 2018: 149) dizilerinde ise “gizlice” anlamı taşıyan “uğrun uğrun” ve “Küpelerin aldı kulakların yirdiler” (Gül, 2018: 167) mısrasında “yırtarak almak” anlamına gelen “yirmek” kelimeleri kullanılmıştır.

Şiirlerinde Kaygusuz Abdal’ın üslubunu hatırlatan mısralara da rastlamak mümkündür. Özellikle İbrahim Gül’ün kitabında 11 numarada gösterilen şiirde söyleyiş tarzı, ifade benzerlikleri ve üslup açısından Kaygusuz Abdal’ın “Âdemi balçıktan yuğurdun yaptın/Yapı da n’eylersin bundan sana ne” (Çelik, 2008: 66) dizeleri ile başlayan şiirinden etkilendiği görülmektedir. 40 numaralı şiirde Azmî’nin “Yeri göğü ins ü cinni yarattın/Sen ey mimar başı eyvancı mısın” (Güzel, 2009: 395) mısraları ile başlayan şathiyesinin yoğun izlerine rastlanır. 44 numaralı şiirde Sefil Ali’nin “Yasla matem günü doldu dolunur/Ağla gözler İmam Hüseyin aşkına” (Öztelli, 1985: 84) mısraları ile başlayan şiirinin tesiri vardır. 45 ve 47 numaralı şiirlerde Âşık Sıtkı’nın “Müminlerin yaşın yaşın ağlatan/Ah senin dertlerin İmam Hüseyin” (Öztelli, 1985: 91-92) mısraları ile başlayan şiirinin tesiri vardır. 48 numaralı şiirde Yunus Emre’nin “Rum’da Acem’de âşık olduğum/Yemen illerinde Veyse’l-Karani” (Tatçı, 2008: 601-602) mısraları ile başlayan şiirinin tesiri vardır. Bu örneklerden hareketle Hulusî’nin kendinden önceki tasavvuf kültürüne ait eserleri bildiği ve etkilendiğini söylemek mümkündür.

4. Şiirlerinde Temalar

Âşık Hulusî, felsefi bir bakış açısıyla söylediği bir şiirinde içinde bulunduğu durumu tabiatta yer alan bazı varlıkların doğal hallerini örnekleyerek anlatır. İnsanların kötü davranış ve yargılarına rağmen muhatap olduğu kişilerden ve maruz kaldığı olumsuz davranışlardan alınmaması gerektiğini kendisine telkin eder:

Her şeyin aslını sonunu ararlar
İnce elekten yedi kere elerler
Elma ile narı bahçe överler
Elma alma ile nar incinir mi (Gül, 2018: 121).

Ölümü bir Hak emri olarak niteleyen, ölüm anını ve ölüm sonrasını betimleyen âşık, haksızlık yapıp kötü yolda olanların hak ettiklerini ölümle bulacaklarını dile getirir. Bu yüzden ölüm gelmeden

önce verilen sözde durulmalı ve “ölmeden önce ölmek” sırrına mazhar olunmalıdır:

Hulusî'yem bir ikrara duralım
Ölmeden evvelce burada ölelim
Hatıra değmeyelim gönül alalım
Ölüm sana niçin çare bulunmaz (Gül, 2018: 122).

Yaşadığı toplumun aksak yönleri, insanların davranış bozuklukları ve insanların millî ve dinî değerlere önem vermemesi onun şiirlerinde ele aldığı konulardandır. Bir taşlamasında ifade ettiğine göre haramiler çoğalmış, devir yalancı ve hırsızın devri olmuştur. İnsanlar büyüğünü, küçüğünü bilmemekte ve anne babaya hürmet etmemektedir. Fakat bu olumsuz davranışlar cezasız da kalmayacaktır:

Hak deyip de doğrulayıp bakmıyor
Ahreti gözleyip gayret çekmiyor
Bizi yaratandan niçin korkmuyor
Ya katran kazanı nerede kaldı (Gül, 2018: 123).

Misafirligi anlattığı bir şiirinde misafirligin kültürel bağlamından inançsal bağlamına kadar önemli noktalara değinmiştir. Bu misafirlik muhtemelen onun taliplerini ziyaret ettiği bir cem töreninde gerçekleşmiştir. Ona göre misafirin rızık fazlasıyla gelir, misafirler asla geri çevrilmemelidir, aç ise doyurulmalı, gönlünü kazanmak için elbiseler giydirilmelidir. Şiirin şu dörtlüğünde ise cem törenlerinde On iki imamların hepsinin bilinmesi gerektiği ve kültürel hafızamızda yer alan “Her geleni Hızır bil” anlayışı vurgulanmıştır:

On iki imamların tamamın görün
Doldurun göheri yükleri alın
Kim gelirsene gelsin Hızır bilin
Misafir gelince sizin ellere (Gül, 2018: 127-128).

Alevi inanç sisteminin gereklerini yerine getirmeyen, verdiği sözden dönen insanların hem bu dünyada hem de ahirette yüzü kara olacaktır. Çünkü mürşide verilen söz Hakk'a verilen söz olarak algılanır:

Âşığın sözünde olamaz hile
İkrardan dönene bulunmaz çare
Dünyada ahrette hem yüzü kara
Kara oldu zindanda kalır bir zaman (Gül, 2018: 129).

Tasavvuf yolunda ilerlemek isteyen kişiye yol gösterici olarak mürşit gerekir. Bunun yanında taliplerin alçak gönüllü olması, nerede, ne söyleyeceğini çok iyi bilmesi gerekir. Çünkü tasavvuf yolu düşünme ve manayı görme kabiliyeti ister:

Fehim eyle kendini iyice gözle gel
Kırklar meclisinde şaşarsın kardeş
Usta olmayınca yolda yorulun

Ârifler yanında düşersin kardeş (Gül, 2018: 134).

Alevi-Bektaşî şairlerinin şiirlerinde en sık karşımıza çıkan temalardan biri de On iki imamların isimlerinin ve çeşitli özelliklerinin dile getirildiği duvazlardır. Âşık Hulusî de bu konuda şiirler söylemiştir. Özellikle Hz. Ali ve Hz. Hüseyin ile ilgili çok sayıda şiiri mevcuttur. Hulusî onların yolundan gitmekte ve bu yolu ölümsüzlük çeşmesi olarak görmektedir:

Hulusî'yem dolu içti elinden

Abu (ab-ı) hayat çeşmesinin gölünden

Cennetin içinden zemzem suyundan

Yaradan'a çağırılım sabahtan (Gül, 2018: 140-141)

Hz. Ali ile ilgili şiirlerin lirik bir tarzda söylendiği görülür. Onun kahramanlığı ve din yolundaki mücadelelerinin övüldüğü sözlere sıkça rastlanır. Şiirlerinde sıklıkla Hz. Ali'nin Haydar ismini zikretmektedir. Onun çeşitli vasıflarının anlatıldığı bir şiirde kahramanlığına şöyle vurgu yapılır:

Hayber'in kapısını göklere attı

Tutup ejderhayı bez gibi yırttı

Kul edip kendini pazarda sattı

Sailin borcunu verendir Haydar (Gül, 2018: 145-146).

İnsan, üstün yaratılışı ve içindeki manalarla derin anlamlara sahiptir. Ona göre dünyanın ucu insanda tükenmekte, aranılan her şeyin cevabı insanda bulunmaktadır:

Eğer bu sırlara ereyim dersen

Hakkın cemâlini göreyim dersen

Sorgusuz Cennet'e gireyim dersen

Sakın bir kimseye bulma bahane (Gül, 2018: 173-174).

Hacı Bektaş Veli Hulusî'nin sıklıkla zikrettiği şahsiyetlerden biridir. Hacı Bektaş Veli'nin hayatı etrafında şekillenen Velâyetname'de anlatılan bazı kerametlerin onun şiirlerinde dile getirildiği görülür. Bu durum onun bu eseri bildiğini göstermektedir:

Darı çec üstünde çıkıp oturan

Kerametini belli Bektaş merhaba

Alıç ağacında elma bitiren

Kerametini belli Bektaş merhaba (Gül, 2018: 183-184).

Alevi inanç sisteminin okulu ve öğretim merkezi cem törenleridir. Bu yüzden bir Alevi dedesi olarak Âşık Hulusî de şiirlerinde cem törenlerine değinmiştir. Ona göre cem törenleri "Hak cemi"dir ve dertliler burada derman bulur. Burası Hakk'ın didarını bulma yeridir, lokmalar yenilir ve sazlarla birlikte pervane gibi dönülmektedir. Cem törenlerinin adaleti temsil etmesini şu dörtlükte dile getirir:

On iki imamların çırağı yanar

Selman'ın keşkülü meydanda döner

Şahmerdanın kılıcı düşmanı kırar
Doğrulayıp hak cemine gelince (Gül, 2018: 193-194).

5. Sonuç

Alevi-Bektaşî toplumu, geleneklerini, inanç sistemlerini ve sahip oldukları değerleri yaşatmak, gelecek nesillere aktarabilmek amacıyla özellikle Âşık edebiyatının çeşitli biçim ve türlerinden, temel dinamiklerinden faydalanmışlardır. Bu bağlamda söyledikleri şiirlerle hem geleneği yaşatmışlar hem de sahip oldukları değerleri günümüze kadar ulaştırabilmişlerdir. Samsunlu Âşık Hulusî de bir Alevi önderi ve mürşidi olarak sahip olduğu inanç sistemini irticalen şiirler söyleyerek yaşatmaya çalışmıştır. Şiirlerinde işlediği konulara ve temalara baktığımızda, Alevi-Bektaşî şairlerinin izinden giderek hem kendisinden önceki âşıkların şiirlerinden ilham almış hem de inanç sistemine bağlılığın ve sahip olduğu aşkın tezahürü olarak etkileyici buluşların ve orijinal ifadelerin olduğu şiirler söylemiştir.

Özelde Samsun yöresinde genelde Orta Karadeniz bölümünde ikâmet eden Alevi toplumu içinde çok sayıda âşık bulunmaktadır. Bunların tespit edilerek şiirlerinin bir araya getirilmesi ve tanıtılması, Türk toplumunun geçmişten getirdiği değerlerin yaşatılması ve edebiyat sanatının zenginleşmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Sözlü geleneğin tekrar yaşatılması ve Türk toplumunun bir bütün olarak varlığını devam ettirmesi açısından üzerinde önemle durulmalıdır. Âşık Hulusî örneğinde rüya motifi gibi toplumsal hafızada yaşayan bir unsurun yakın tarihimizde mevcudiyeti, bunların hala yaşanılabilir olduğu konusunda toplumda bir inanç oluşturacaktır. Şairlerin şiirlerinin tespit edilmesi ve yaygınlaşması Alevi toplumunun tanınmasına da olumlu katkı sunacaktır.

6. Şiirlerinden Örnekler

Aşağıda Âşık Hulusî'nin daha iyi tanınabilmesi için taşlama, nasihatname, güzelleme ve duvaz türünde örneklere yer verilmiştir.

1.
El uzattım gonca gülün dermeğe
Yıkılmış bahçende gülün kalmamış
Fehmeyle kendini iyice gözle gel
Cevap söylemeye dilin kalmamış

Sinek gibi cızır cızır edersin
Haksız iş olursa pekçe gidersin
Söylersin yalanı haram yutarsın
Senin yapışmaya kolun kalmamış

Hakka doğru gitmez senin yuların
Katran gibi kokuyor hemen tenlerin
Şeytana teslim olmuş tatlı canların
Helalinden senin malın kalmamış

Hulusi'yem böyle seviyor canı
Boşuna bekliyor dünyada hanı
Uymuşsun nefesine dönmezsün geri
Yüzüne bakmaya nurun kalmamış (Gül, 2018: 125).

2.
O yanı bu yanı bakıp gözetme
İçerini pekle dışın düzeltme
Her taşın altına elini uzatma
Belki yılan çıkar sokarlar seni

Her yerlere varıp suları içme
Mahlûkata uyup yolundan şaşma
Arifler yanında sohbetten düşme
Tutar lisanından döverler seni

Her insana varıp sırrını deme
İzinsiz lokmayı alıp da yeme
Konuşma yalancığı yanına koyma
Eğri söyler sana incidir seni

Varıp her yerlere matahın açma
Müşteri olmayınca güherler saçma
Ali'yi sevmeyenin peşine düşme
Yol bulaman oradan kovarlar seni

Hulusi'yem der ki her sırrı açma
Benliği edenin yanına düşme
Emsalini bulmayınca konuşma
Alır bir pula satarlar seni (Gül, 2018: 125-126).

3.
El uzatıp gonca gülün aldılar
Aslı şahtır Şahı Merdan Ali'nin
Al kanlar içinde onu koydular
Aslı şahtır Şahı Merdan Ali'nin

Hutbeye çıktı da vaaz eyledi
Bilendi kılıcım diye kendi söyledi

Ali Abbas ile Zeynep ağladı
Aslı şahtır Şahı Merdan Ali'nin

Aylar, seneler hep onun işi
Bazen üç gün, bazen otuzdur yaşı
On sekiz bin âlemin serçeşme başı
Aslı şahtır Şahı Merdan Ali'nin

İkiyi aldı da bire bağladı
Kandiller içinde sıra bağladı
Candan seven uğrun uğrun ağladı
Aslı şahtır Şahı Merdan Ali'nin

Dört kapının kırk makamın imamı
Horasan'dan geldi işin tamamı
Rum diyarında pir Bektaş Veli
Aslı şahtır Şahı Merdan Ali'nin

Çıktı arşılâya seyran eyledi
Ayetleri hep Kur'an'dan söyledi
Necef deryasında kılıç oynadı
Aslı şahtır Şahı Merdan Ali'nin

Hulusî'yem böyle söyledi sözü
Kendi cenazesini kendisi yudu
Yükledi deveye tabutu koydu
Aslı şahtır Şahı Merdan Ali'nin (Gül, 2018: 154-155).

4.
Muhammed Ali'ye talip olursan
Sır içinde gizli sırdır musahip
On iki imamları tamam görürsen
Dört kapı içinde vardır musahip

Musahibi olmayanın zayıdır emeği
Erenler deminde alamaz payı
Deliktir küleği tutmuyor suyu
Erenler deminde vardır musahip

Eğer bu sırlara ereyim dersen
İmam Hüseyin'i göreyim dersen
Sorgusuz Cennete gireyim dersen
Cennette Rıdvan vardır musahip

Halil'i nara attılar dilek diledi
Gökte yıldız yerde insan meledi
İsmi şah olanlar musahip oldu
İsmi şah olanda vardır musahip

Hulusi'yem der ki ikrar dilimiz
Bir mürşide bağlı bizim belimiz
Cebrail Mikail hem rehberimiz
Azrail İsrail'in vardır musahip (Gül, 2018: 237)

5.

Arif olan sohbetini dilemiş
İnce elekten yedi kere elemiş
Aslan yatağına baykuş tünemiş
Ne kuşlar tünese ondan sana ne

Kuru yerde yatmış yatıp paslanmış
Kalbi çürük imiş siyah işlemiş
Âdem gibi döşeklere yaslanmış
Ne kadar yaşlansa ondan sana ne

Çok sarılma şu dünyanın malına
Hiç bakmıyor dönüp kendi halına
Doğru giden Cehennem'in yoluna
Ne kadar sarılsan ondan sana ne

Hulusi'yem böyle deyip bağırır
Dellal olmuş cümlesine çağırır
Kastinde gezenler belasın bulur
Bulur belasını ondan sana ne (Gül, 2018: 129)

6.

Çok yoruldum kalkamıyorum yerimden
El içinde gezemiyorum arımdan
Cüda kızı yandım senin elinden
Allah sen sakla karı şerrinden

Söylüyorum bu sözlerin doğrusu
Pek çok olur kadınların eğrisi
Karnı dolu yılanların yavrusu
Allah sen sakla karı şerrinden

Yüzüne bakarsan hemen aldanın

Sözünü tutarsan geride kalın
Hürmetini kıymetini elinde alın
Allah sen sakla karı şerrinden

Şeytanı alıp yanına çeker
İnsanı birbirine her zaman takar
Nice yiğitlerin belini büker
Allah sen sakla karı şerrinden

İkisinin adın beraber kodu
Peygamber Ayşe'ye pek gönül kodu
Elini yüzünü yıkadı yudu
Allah sen sakla karı şerrinden

Hulusi'yem bunu söylüyor hemen
Karına sırrını deme sen hemen
Başına çıkar hemen her zaman
Allah sen sakla karı şerrinden.

KAYNAKÇA

- Güzel, Abdurrahman. (2009) Dini-Tasavvufi Türk Edebiyatı El Kitabı, Ankara: Akçağ Yayınları.
Çelik, Ali. (2008) Türk Halk Şiiri Antolojisi, İstanbul: Timaş Yayınları.
Gül, İbrahim. (2018) Aleviliğin Temel Esasları ve Alevi Erkanı. Samsun: Ceylan Ofset.
Günay, Umay. (2005) Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi. Ankara: Akçağ Yayınları.
Göngür, Zeki. (1969) 12 İmam Övgüsü. İstanbul: Dilek Matbaası.
Tatcı, Mustafa. (2008) Yunus Emre Divân, Risâletü'n-Nushiyye, İstanbul: H Yayınları.

Kaynak Kişiler

- Mercan GÜL, 1938 doğumlu, Sarıgazel Köyü, Âşık Hulusî'nin kızı (Hakk'a yürüdü)
Sadık ÖZTÜRK, 1942 doğumlu, Kayadüzü Köyü, Âşık Hulusî'nin ocağına bağlı talip
Zeliha GÜL, 1924 doğumlu, Sarıgazel Köyü, Âşık Hulusî'nin kızı (Hakk'a yürüdü)
Turgut Gül, 1957 doğumlu, Sarıgazel Köyü, Âşık Hulusî'nin torunu (Hakk'a yürüdü)

EKLER**Ek 1. Âşık Hulusî (solda) ve doğumuna vesile olduğu insan.**

**Ek 2. Âşık Hulusî'nin hayatının sonuna kadar ikâmet ettiği ve
Hakk'a yürüdüğü evi.**

Ek 3. Âşık Hulusî'nin mezar taşı.

Ek 4. ÂŖık Hulusî'nin mezarı ve çerağ yakma yeri.

